

בעזהש"ת

מים עמוקים עצה כלב איש ואיש תבונה יראה
סטריקור

עצה ותבונה

דברי תורה
מכ"ק מרן אדמו"ר זצלה"ה
'עומק לב'

שיעורים ושיחות קודש
מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
'מים עמוקים'
'דולה התבונה'

פרשת דברים תשפ"ה

קובץ קס"ז

ערש"ק
פרשת דברים
תשפ"ה

לתרומות והנצחות:
052-7620204

לקבלת הגליון בדוא"ל:
a609200101002@gmail.com

יו"ל ע"י
סניף
זכור לאברהם
סטריקוב

רחוב דוד 32 ירושלים

ניתן להאזין לשיעורי
ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א
מדי ליל שישי בשידור חי
במערכת 'קול סטריקוב'
מס' 072-3371263 שלוחה 4.
כמו כן ניתן להאזין לאחר השיעור
ובן בקו שיעורי ב"ק מרן
אדמו"ר שליט"א ב'קול הלשון'
מס' 073-2951269 שלוחה 1.

לע"נ

האי גברא רבא, מפארי קהילתינא,
מקושר בל"נ לב"ק אדמו"ר זצוק"ל
ויבדלחט"א ב"ק אדמו"ר שליט"א,

הגה"ח רבי אברהם יצחק

בן הרה"ח
ר' משולם יהודה לייב זצ"ל

ערנברג

נלב"ע י"ג אב תש"פ
לא השאיר אחריו זש"ק
ת.נ.צ.ב.ה.

נדבת הרה"נ ר'

יעקב יהושע

ענגלענדער שליט"א

לע"נ אחיו

הגה"ח ר' ישכר דוב זצ"ל

בן יבדלחט"א

הגה"ח ר' אליהו שליט"א

נלב"ע י"ד אב תשע"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

שישו ושמחו בשמחת התורה

היכוננו למעמד הגדול

סיום משנ"ב חלק א'

שנלמד בצוותא ע"י קהל אברכי ובחורי אנ"ש

בחבורת בני עולם הבא

שיערך אי"ה ביום ה' כ' מנחם-אב הבעל"ט

בשעה 5:00 אחה"צ

בראשות ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

כל קהל אנ"ש אנשים נשים וטף

מוזמנים לקחת חבל בשמחת התורה

פרטים נוספים יבואו בע"ה

סדרי הלימודים בחבורת ההלכה – משנ"ב חלק א'

השבוע – פר' דברים	קב"ה – קב"ז. מזל טוב!
שבוע הבא – פר' ואתחנן	חזרה ק"ב – קב"ז

חבורת "בני עולם הבא"

דחסידי סטריקוב

בייסודו ובנשיאותו
של ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

...

קו רבנית: 0774-437-077

מידי יום חמישי מתקיימת הבחינה

ניתן לשטת על התשובות עד ליום ב' שלאחמ"כ בערב

דברים

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל (א, א). וברש"י: אל כל ישראל, אילו הוכיח מקצתן, היו אלו שצשוק אומרים, אתם הייתם שומעים מנן עמרם ולא השיבותם דבר מכך וכך, אילו היינו שם היינו משיצין אותו, לכך כנסם כולם, ואמר להם הרי כלכם כאן, כל מי שיש לו תשובה ישיב.

ובפשטות הכוונה היא שבאמת לא היה שייך להשיב תשובה על תוכחת מרע"ה, וכמו שרואים ממה שאכן לא השיבו כלום, אלא שאם לא היו שם היו אומרים טענות של שקר, וצפני משה רצינו צעמנו פחדו לשקר.

אבן יש לפרש בעומק, ועל דרך זה איתא בישמח ישראל, כי באמת כאשר לא עמדו לפני משה רצינו אחזו באמת שאין זהם שום חטא, ורק כאשר עמדו לפניו אז הרגישו בכל החטאים האלו.

והביאור צה, צהקדם מה שהייתה התוכחה צרמו (רש"י א, א), וי"ל הטעם לכך, שהנה התוכחה נאמרה לכל ישראל, וקשה, מה שייך להוכיח את כל ישראל צשוה, הלא היו זהם מדרגות רבות, וכמו שנאמר (לק' כט, ט"ז) "ראשיכם שצטיכם זקניכם ושטריכם כל איש ישראל, טפכם נשיכם וגרך אשר צקרב מחניך מחטב עליו עד שאב מימיו", וכולם עמדו שם צעת התוכחה, ומה שייך להוכיח את ראשי אלפי ישראל צשוה עם חוטבי עצים ושואצי מים, כי צודאי אנשי המעלה לא נכשלו צחטאים כמו פשוטי העם.

אלא צרור שכל חטא שהוכיח עליו מרע"ה, הייתה הכוונה צו צכמה צחינות שונות, לכל אחד כפי מדרגתו. היינו שאמנם לכולם היה שייכות לאותם החטאים, אבל אלל האדם הפשוט החטא היה הכוונה יותר כפשוטו (וגם צזה כמוצן שהכוונה צדרגה של צני דור

דעה), ואילו אלל איש המעלה היה החטא בדקות. וכגון חטא העגל, שאלל האיש הפשוט היה החטא שהשתחוה בפועל לעגל, ואלל הגדולים היה זה במחשבה, או צמה שלא הוכיח, שנתפס עי"ז בעוון הדור (שבת נד:), או מחמת שכל ישראל ערצים זה לזה (סנהדרין כז:), שעניין הערצות אינה רק האחריות כלפי חצרו, אלל שחטא של כל יחיד ויחיד נוגע אל הכלל, ולכן לכל ישראל היה שייכות לחטא.

ולבן לא היה יכול משה לפרש בתוכחתו את חטא העגל, שהרי היו הרבה דרגות בחטא, ולא שייך לכלול כלשון אחד את כל אופני החטא שהיו בזה, ולכן אמר ברמז, כי הרמז כולל את כולם.

והנה ידוע כי מה שנחשב אלל הצדיק לחטא אלל האדם הפשוט אין זה בגדר חטא כלל, וכמו שכתוב (תהלים נ, ז) "וסביציו נשערה מאד", "מלמד שהקדוש צרוך הוא מדקדק עם סביציו כחוט השערה" (יצמות קכא:), ולפי זה י"ל שכל החטאים הללו שמנה אז מרע"ה, אשר כאמור לא היו אלל כולם באופן של חטא ממשי, אלל בצחינה של חטא

בדרגות שונות, הנה לפי דרגתם שהיו לפני שהוכיחם לא היה נחשב להם לחטא, ורק כלפי אנשים גדולים מהם זה נחשב לחטא. אלל על ידי ששמעו התוכחה מפי משה רבינו וראו השגתו מה נחשב לחטא, הגיעו גם הם למדרגה כזו ששוב נחשבו אללם המעשים הללו לחטא. וגם כי כידוע אשר משה רבינו קודם פטירתו עלה למדרגות גבוהות מאוד, ובתוכחה שהוכיח את בני ישראל העלה אותם גם כן למדרגות גבוהות, ועי"ז שוב נחשבו אללם בחינות אלו לחטא.

ולבן אילו הוכיח מקצתן היו אלו שבשוק אומרים אילו היינו שם היינו משיצין אותם, היינו כי אלה שלא היו שומעים את משה רבינו היו נשארם בדרגה שלהם, אשר שם צאמת אין דברים אלו שהוכיח עליהם משה נחשב לחטא, ושפיר היו משיצים תשובה אמיתית שלפי דרגתם אין זה נחשב לחטא כלל. וזהו 'אלו שבשוק', רומז למדרגה פחותה, אנשי השוק העוסקים במלאכה וצורך ארץ, שלא נצראו במדרגה גדולה לעסוק בתורה כל היום, וממילא אין בחינות דקות אלו נחשבות להם כחטא. אלל כאשר כנסם משה את

כולם, ושמעו את התוכחה מפיו, אז עלו ונתעלו, וממילא נסתתמו טענותיהם, כי לפי דרגתם עתה גם דברים אלו נחשבים להם לחטאים.

אלה הדברים אשר דבר משה (א, א).

הנה מן הפסוק צפרשת ויקהל (שמות לה, א) "אלה הדברים אשר לוה' לעשת אתם" דרשו חז"ל (שבת ע.) את ל"ט מלאכות שבת, 'דברים' משמע תרי, 'הדברים' לרבות חד, הרי שלשה, אלה צגימטריא ל"ו הרי ל"ט (רש"י שם), ובבפרים (נועם אלימלך ד"ה עוד צפסוק הנ"ל אלה) איתא שגם 'אלה הדברים' האמור כאן רומז לשבת.

ויש לצאר שייכות עניין שבת לכאן, כי שבת הוא זמן תשובה, כדאיתא בבפרים (סידורו של שבת שורש הראשון) דשבת ר"ת ש'צת צ'ו ת'שוב. וממילא

הוא זמן שיהודי שומע מוסר ומקבל תוכחה. ולכן נרמז השבת בתוכחה.

עוד י"ל, דהנה פרשת דברים קוראים תמיד בשבת חזון, והגאולה תלויה בשמירת שבת, כדאיתא בגמרא (שבת קיט:) "אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים", ובירושלמי (תענית פ"ג ה"א) איתא "אילו היו ישראל משמרין שבת אחת כתיקנה מיד צן דוד צא". ולכן נרמז כאן שבת, כי צה תלוי הגאולה אשר אליה אנו מנפים צימים אלו.

והנה חורבן ציהמ"ק היה צשורשו מחמת החטאים הללו שנזכרו כאן בתוכחה^א, והתיקון לחורבן הוא ע"י שמירת שבת, לכן כשהוכיחם משה רבינו על החטאים מיד רמו להם עניין השבת שהוא התיקון לזה, ומיד בתוכחה ניתן העצה לתקן.

(א) לא מצאנו מקור ליסוד זה. ואולי הכוונה לתוכחה בהמשך הפרשה על עוון המרגלים, שע"ז איתא בגמרא (תענית כט.) "ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו" (נמדנר יד, א) אמר רבה אמר רבי יוחנן אותו היום תשעה באב היה, אמר הקב"ה הן בכו בכיה של חנם ואני אקבע להם בכיה לדורות". ועצ"ע.

שבת חזון - ערב תשעה באב

ערב תשעה באב שחל להיות בשבת
אוכל ושותה כל צרכו ומעלה
על שולחנו אפילו בסעודת שלמה
בשעתו (מעניינת כט:).

מה שנקטו חז"ל בלשונם 'כסעודת
שלמה' צשעתו', פירש רש"י שם
שהנה לשלמה המלך היה זמן שזה ירד
ממלכותו ונעשה הדיוט, לפיכך הוצרך
לומר 'צשעתו', היינו צשעת מלכו
ותקפו, שהיה אוכל הוא ושריו סעודות
רבתיים. וכן הוא בשולחן ערוך (או"ח
סי' תקנ"ג ס"י) "ומעלה על שולחנו אפילו
כסעודת שלמה צעת מלכותו".

ושמעתי מהרב מלובלין (הגה"צ
רבי מאיר שפירא ר"י
יח"ל) וצוק"ל תוספת נופך צמה שנזכר
כאן פרט זה מחיי שלמה המלך שהייתה

לו תקופה שהיה הדיוט, שצא הדבר
להחיות רוח שפלים ונדכאים בני ישראל
היושבים צעמק הצכא על החורבן
והגלות המר, ועלולים חלילה לחשוב
שהחורבן והגלות הוא המצב הקבוע
סלהם, ולהתייאש מן הגאולה.

ועל זה רמזו לנו חז"ל צמה שאמרו
'כסעודת שלמה צשעתו', שזכו
שמצינו אלל שלמה המלך שהיה צתחילה
מלך, וגם צסוף ימיו היה מלך, ורק
צאמצע היה אללו תקופה שירד ממלכותו
(ראה גיטין סח:), כמו כן יש לנו לדעת
שתקופת הגלות היא מציאות עראית,
שכבר היה לנו צית המקדש, וצסוף נזכה
גם כן לגאולה ולצניין צית המקדש, וכל
החורבן והגלות הוא רק לתקופה ויחלוף
צמהרה צימינו.

לקוטי אמרים תניא פרק מ"א

אבל יחוד נפשו והתכללותה באור ה' להיות לאחדים בזה חפץ כל אדם מישראל באמת לאמיתו לגמרי בכל לב ובכל נפש מאהבה הטבעית המסותרת בלב כל ישראל לדבקה בה' ולא ליפרד ולהיות נכרת ונבדל ח"ו מיחודו ואחדותו ית' בשום אופן אפי' במסירת נפש ממש ועסק התורה ומצות והתפלה הוא ג"כ ענין מסירת נפש ממש כמו בצאתה מן הגוף במלאת שבעים שנה שאינה מהרהרת בצרכי הגוף אלא מחשבתה מיוחדת ומלוכשת באותיות התורה והתפלה שהן דבר ה' ומחשבתו ית' והיו לאחדים ממש שזהו כל עסק הנשמות בג"ע כדאיתא בגמרא ובזהר אלא ששם מתענגים בהשגתם והתכללותם באור ה'.

וזוהו שתקנו בתחלת ברכות השחר קודם התפלה אלהי נשמה וכו'

ואתה נפתחה כו' ואתה עתיד ליטלה ממני כו' כלומ' מאחר שאתה נפתחה בי ואתה עתיד ליטלה ממני לכן מעתה אני מוסרה ומחזירה לך לייחודה באחדותך וכמ"ש אליך ה' נפשי אשא והיינו על ידי התקשרות מחשבתי במחשבתך ודיבורי בדיבורך באותיות התורה והתפלה ובפרט באמירה לה' לנכח כמו ברוך אתה וכה"ג והנה בהכנה זו של מסירת נפשו לה' יתחיל ברכות השחר ברוך אתה כו' וכן בהכנה זו יתחיל ללמוד שיעור קבוע מיד אחר התפלה וכן באמצע היום קודם שיתחיל ללמוד צריכה הכנה זו לפחות כנודע שעיקר ההכנה לשמה לעכב הוא בתחל' הלימוד בבינונים וכמו בגט"ס"ת שצריכים לשמה לעכב ודיו שיאמר בתחלת הכתיבה הריני כותב לשם

קדושת ס"ת או לשמו ולשמה בו' וכשלומד שעות הרבה רצופות יש לו להתבונן בהכנה זו הנ"ל בכל שעה ושעה עכ"פ כי בכל שעה ושעה היא המשכה אחרת מעולמות עליונים להחיות התחתונים והמשכת החיות שבשעה שלפניה חוזרת למקורה [בסוד רצוא ושוב שבס' יצירה] עם כל התורה ומעשים טובים של התחתונים כי בכל שעה שולט צירוף אחד מי"ב צירופי שם הוי"ה ב"ה בי"ב שעות היום וצירופי שם אדנ"י בלילה כנודע.

והנה כל כוונתו במסירת נפשו לה' ע"י התורה והתפלה להעלות ניצוץ אלהות שבתוכה למקורו תהא רק כדי לעשות נחת רוח לפניו ית' כמשל שמחת המלך בבוא אליו בנו יחידו בצאתו מן השביה ובית האסורים כנ"ל. והנה כוונה זו היא אמיתית באמת לאמיתו לגמרי בכל נפש מישראל בכל עת ובכל שעה מאהבה הטבעית שהיא ירושה לנו מאבותינו. רק שצריך לקבוע עתים להתבונן בגדולת ה' להשיג דחילו ורחימו שכליים וכולי האי ואולי וכו' כנ"ל:

דולה התבונה

**'מסירות נפש' בעבודת התפילה, וקישור לימוד התורה
מיד לאחר התפילה, ובכוונה הראויה בלימוד התורה**

שיעור ליל שישי פרשת מטו"מ תשפ"ה

לקוטי אמרים תניא – פרק מ"א

אבל יחוד נפשו והתכללותה באור ה' להיות לאחדים, בזה חפץ כל אדם מישראל באמת לאמיתו לגמרי בכל לב ובכל נפש מאהבה הטבעית המסותרת בלב כל ישראל לדבקה בה' ולא ליפרד ולהיות נכרת ונבדל ח"ו מיחודו ואחדותו ית'

בשום אופן אפילו במסירת נפש ממש, ועסק התורה ומצוות והתפלה הוא ג"כ ענין מסירת נפש ממש, כמו בצאתה מן הגוף במלאת שבעים שנה, שאינה מהרהרת בצרכי הגוף אלא מחשבתה מיוחדת ומלוכשת באותיות התורה והתפלה שהן דבר ה' ומחשבתו ית' והיו לאחדים ממש, שזהו כל עסק הנשמות בגן עדן, כדאיתא בגמרא ובוהר, אלא ששם מתענגים בהשגתם והתכללותם באור ה'.

דברי התניא עולים בקנה אחד עם פסקו בשו"ע

נראה לומר בזה מילתא, דדברי התניא כאן מכוונים ועולים בקנה אחד עם מה שפסק להלכה בשו"ע שלו.

ונקדים מה שהביא הטור (או"מ סי' קכ) ג' פירושים על התיבות "ואשי ישראל" שאומרים בברכת 'רצה', הפירוש הראשון הוא דהכוונה על התפילה שהוא במקום הקרבן. ולפירוש זה קשה קצת דנראה ככפל לשון "ואשי ישראל ותפילתם", דמאחר ד'ואשי ישראל' קאי על תפילה, למה חוזרים לומר 'ותפילתם'.

והבית יוסף (סג) יישב זאת, דהכי פירושו "ואשי ישראל ותפילתם", תפילת ישראל שהיא במקום האישים שהם הקרבנות, תקבל ברצון.

והב"ח (סג) יישב, דיש ב' סוגי תפילה, "ואשי ישראל", הוא כנגד שלש תפילות ערב ובוקר וצהריים שתיקנו חכמים חובה כנגד התמידין שבכל יום, "ותפילתם", הם שאר תפילות של יחידים שמתפללין בנדבה על ידי חידוש, אי נמי של מוספין בשבת וראש חודש ומועדים, "תקבל ברצון".

והפירוש השני מביא הטור על פי מה דאיתא במדרש (הוצא נמוספות מנחות קי ע"א ד"ה ומיכאל) מיכאל שר הגדול מקריב נשמתן של צדיקים על המזבח של מעלה, ועל זה תיקנו "ואשי ישראל", דהיינו אנשי ישראל ונפשותיהם הנקרבים על ידי מיכאל.

והפירוש השלישי מביא הטור, דהך "ואשי ישראל" קאי אדלעיל, שאומרים "והשב את העבודה לדביר ביתך ואשי ישראל", ששיב את אישי ישראל, ואחרי זה מתחיל ענין אחר "ותפילתם תקבל ברצון". ולפי פירוש זה קשה כעין הקושיא על

הפירוש הראשון אבל לאורך גיסא, דהוא כפל לשון, דמאחר שאומר "והשב את העבודה לדביר ביתך", והרי "העבודה" היינו אישי ישראל, ואמאי חוזר ואומר "ואשי ישראל".

ובמשנה ברורה (ס"ס ק"ה) הביא דבט"ז כתב דהפירוש האמצעי הוא המובחר מכולם, אבל הגר"א כתב שהעיקר כפירוש האחרון.

והנה מלבד הנפק"מ שיש בין הפירושים בנוגע לכוונה מה לכוון, יש בזה גם נפק"מ לגבי היכן שמים את הפסיק, האם לפני 'ואשי ישראל' או לאחריו, דלב' הפירושים הראשונים ההפסק הוא לפני 'ואשי ישראל', ולפירוש השלישי הפסיק הוא לאחריו; והנה כמדומה שהמנהג הפשוט והמקובל הוא להפסיק לפני 'ואשי ישראל', והיינו דההכרעה כב' הפירושים הראשונים.

והנה כשנעיין בלשון השו"ע הרב (ס"ס סעיף ז) נראה שכתב "ואשי ישראל, הן נשמות הצדיקים שמקריב מיכאל שר הגדול על המזבח של מעלה, ולמטה הן הקרבנות שמקריבים הצדיקים ומוסרים נפשותיהם להקב"ה על כל דיבור ודיבור היוצא מפיהם המכונה בשם מזבח, באהבה רבה הבאה אליהם מלמעלה ע"י מיכאל שר החסד, וזו היא תפלה הנקרא עבודה שבלב והקרבנות אלו שהן באש ההתלהבות נקראות 'אשי ישראל', 'ותפלתם' היא גוף התפלה שהן תיבותיה". הרי דמביא רק את הפירוש האמצעי, ומוסיף תבלין לזה, דגם למטה יש דוגמא לזה בעבודת התפילה, שהצדיקים מקריבים קרבנות במסירות נפשם בכל דיבור ודיבור בתפילתם.

ולפי דבריו יתפרש באופן יאות ביותר כוונת פירוש המילות "ואשי ישראל ותפלתם", דשניהם קאי על ענין התפילה, אלא דתפילה יש לה ב' חלקים, "ואשי ישראל" הוא חלק הנשמה ואש ההתלהבות של התפילה, "ותפלתם" הוא גוף התפילה תיבותיה ואותיותיה. וא"ש דאינו כפל לשון, כי כל אחד מפרש חלק אחר, וגם שניהם מדברים מענין אחד.

ומעתה נראה נפלאות דדברי התניא שכתב כאן ד"עסק התורה ומצוות והתפילה הוא ג"כ ענין מסירת נפש ממש", אזיל לשיטתו שכתב בשו"ע שלו, שהכריע

כפירוש זה ד'ואשי ישראל' הכוונה על עבודת התפילה שהוא הקרבת קרבנות ע"י המסירות נפש על כל דיבור ודיבור מהתפילה, והן הן הדברים שכותב כאן.

ענין 'מסירות נפש' מועילה לתפילה בכוונה

והנה יש להתבונן ולהתעמק בדברי התניא, דלכאורה לאיזה צורך הביא כאן ענין זה דהתפילה הוא עבודה של מסירות נפש, הרי עיקר נושא דבריו הוא שכל אחד מישראל יש לו רצון בטבעו להתקרב אל ה' ולא להפרד ממנו בשום אופן ח"ו, ושע"י עבודת התפילה מתקרבים אל הבורא, וא"כ מה חסר עוד לקרותו בשם 'מסירות נפש' ולהסביר מהות המסי"נ שבזה, הרי כאן אינו מדבר מזה, ומה הצורך לבאר ענין זה.

ואולי יש לומר בדרך אפשר, דטמון כאן יסוד ונקודה נפלאה, דהלא אחד מעבודות הקשים שבמקדש שיש לכל הקרב אל משכן ה' לעבודה שכלב זו תפילה, הוא ענין המחשבות זרות שבאים באמצע התפילה, שנצרך לזה עבודה והתגברות רב מאד לצמצם דעתו ולכוון מחשבותיו בצלילות וזכות המח, וכבר האריך בזה התניא לעיל בפרק כז בדברי חיזוק לבל יפול לב האדם מזה שיש לו מחשבות זרות בתפילתו, עי"ש בדבריו, עכ"פ ענין זה הוא אחד מהחלקים הקשים בעבודת התפילה.

והתניא בדבריו כאן נתן עצה היעוצה האיך לצלוח בזה, כי אם ניגשים לענין התפלה מתוך רצון להתקרב אל ה', ומעורר בעצמו את אהבה המבעית מתוך ידיעה שמוכן ומזומן למסירות נפש, באופן כזה יכול יוכל לעבוד עבודתו באמת ובלבב שלם, כי הן אמת שקשה הדבר, אבל הרי מדברים כאן ממסירות נפש, והוא עומד מוכן ומזומן למסירות נפש, והוא דומה למה שכתב התניא לעיל בפרק כה לענין מסירות נפש, שהאדם ביכלתו להתגבר על כל הנסיונות שעובר, מתוך ק"ו כשיתבונן שם מוכן למסור את כל גופו ונפשו למען הבורא, כל שכן בנוגע למסור אליו דברים קלים יותר, וכאן טמון בדבריו ענין זה אבל בתוספת חיזוק וביתר שאת, כי אומר כאן שקושי זה שיש בעבודת התפילה לקשר המחשבה ולצמצם דעתו בענין אחד בתוך דיבורי התפילה, הוא ענין של מסירות נפש ממש, כי הוא מסירות נפש כפשוטו למסור נפשו ולייחדה במחשה מסויימת, וכאשר האדם יודע ומכיר לקראת מה הולך, שבעבודה של מסירות

נפש עסקינן, יקל לו במאד להתגבר לזכות להגיע לזה באמת, כי מכין עצמו לעבודה של מסירות נפש, ואם הוא מוכן למסור נפשו, בוודאי שהוא מוכן להתקרב אל עבודת התפילה כתיקונה.

ביאור מדוע מתגברים מחשבות זרות דווקא בעת התפילה

ובדברי התניא אלו נבין עוד ענין, בדבר המחשבות זרות הבאים באמצע התפילה, שיש בזה עסק גדול ואריכות בספרים הקדושים להבין מה עניינם, מדוע דווקא כשהאדם נעמד לתפילה באים ומציפים אותו מחשבות זרות, ולמה לא קורה בעת שמשוחח האדם עם חבריו שפתאום יפול לו מחשבות אחרות, ומדוע כשזה מגיע לתפילה הדבר שונה, וכבר כתב התניא לעיל ביאור לזה, דהוא מצד הסט"א הרוצה לבלבלו, ומהיא משל ע"ז מגוי.

אמנם לעניינינו יש עוד טעם בדבר, כי המהות של תפילה הוא בעצם לעזוב ולהתנתק מעניני עוה"ז, ולהכנס לתוך עולם אחר להתדבק לעולם הבא, וא"כ מוכן הדבר ביותר, כי בשונה מכשמדבר עם חבריו שאז הוא עומד כאן בעוה"ז ונשאר על עומדו, אבל בתפילה שעניינה מסירות נפש, הנשמה צריכה להתנתק מהעולם שנמצא בו כעת ולהתדבק בעולם אחר, והרי הגוף אינו מוכן לזה, והוא עומד כאן בזה העולם וגופו מושך אותו לחזור לחומריותו וגשמיותו, ולא להמסר כולו להבורא, וזהו ההסבר במחשבות הזרות שמתגברים דווקא בעת התפילה, והעצה להתגבר עליהם הוא ע"י מסירות נפש, לגמור בנפשו בהחלטה נחושה שיעבור עליו מה הוא יעבוד את בוראו במסי"נ כאמור.

החסד הגדול שיכולים לומר 'ברוך אתה'

וזהו שתקנו בתחילת ברכות השחר קודם התפילה אלהי נשמה וכו' ואתה נפתחת כו' ואתה עתיד ליטלה ממני כו', כלומר מאחר שאתה נפתחת בי ואתה עתיד ליטלה ממני, לכן מעתה אני מוסרה ומחזירה לך לייחודה באחדותך וכמ"ש אליך ה' נפשי אשא, היינו שזהו התחלת עבודת היום, שתיקנו מיד בתחילת היום להזכיר את האדם שכל מציאתנו כאן בזה העולם הוא דרך ארעי, ואין כאן עיקר מושבנו, כי

התכלית הוא העוה"ב, ולא באנו לכאן כי אם לזמן קצוב לאגור מצוות ומעש"ט, ולכן
אנו גומרים בדעתנו בהחלטה איתנה כי "כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך"
וכו', ומוסרים הנשמה מסירה גמורה על מנת להתקרב להבורא ית' ולדבקה בו, והיינו
על ידי התקשרות מחשבתנו במחשבתך ודיבורי בדיבורך באותיות התורה והתפלה
ובפרט באמירה לה' לנוכח כמו ברוך אתה וכה"ג, כי ענין זה לדבר אל השי"ת באופן
של בחינת נוכח 'ברוך אתה', הוא סוג של קרבת ה' באופן נעלה כל כך בבחינה של
'אליך ה' נפשי אשא'.

ובכמו שהביא הרד"ק המגיד מקאזניץ זי"ע בספה"ק עבודת ישראל (פרשת ואתחנן)
בשם רבו הרד"ק המגיד ממעזריטש זי"ע שפירש הפסוק (מל"ס ק"ד) "אתה
כהן לעולם", דהיינו "אתה" שדבר זה שיהא באפשרי וכח האנושי לעמוד לפניו יתברך
ולדבר אתו לנוכח כמדבר אל רעהו כמו בנוסח כל הברכות ברוך אתה, "כהן לעולם",
כהן מורה על חסד, דוהו חסד עצום וגדול מאת הבורא ית' שזיכה אותנו בקרבה כזו,
עכתד"ה.

ענין לימוד התורה מיד אחר תפילת שחרית

והנה בהכנה זו של מסירת נפשו לה' יתחיל ברכות השחר ברוך אתה כו', וכן
בהכנה זו יתחיל ללמוד שיעור קבוע מיד אחר התפלה.

בענין שיעור קבוע אחר התפילה איפסקא הילכתא בשו"ע (או"מ ס"י קנה סעי' ה) "אחר
שיצא מבהכ"נ ילך לבית המדרש ויקבע עת ללמוד". וכ"כ בשו"ע הרב (שם
סעי' א) "ועתה זו שביום מצוה מן המובחר לקבוע אותה מיד אחר התפילה קודם שילך
לעסקיו, וכל היוצא מבית הכנסת לבית המדרש והולך ללמוד, זוכה ומקבל פני השכינה
שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון".

ובמשנה ברורה (שם ס"ק ה) ביאר רבזמנא היה הביהכ"נ מיוחד לתפלה, וביהמ"ד מיוחד
לתורה לחוד, והיה דרכם להתפלל בביהכ"נ, אבל אף בזמנינו שמתפללים
בבתי מדרשות מ"מ שייך ג"כ דבר זה דאחר התפלה ילך להתחבר עם האנשים
העוסקים בתורה במשניות וכדומה.

ודנו הפוסקים אם יכול לאכול פת שחרית קודם הלימוד, והמחבר שם בסעיף ב' כתב דיכול, וכ"פ בשו"ע הרב שם. אבל משמע דיש ענין ללימוד קודם.

ובסעיף ב' שם כתב השו"ע הרב, דאם צריך לעשות דבר נחוץ מיד אחר התפילה, ורוצה ללוות עת הקבוע לו ולפורעה אח"כ ביום או בלילה, אעפ"כ טוב שילמוד אפילו הלכה אחת או פסוק אחד מיד אחר התפילה.

ויש לעיין בנוגע לבחורי ישיבה ואברכי כולל שתורתם אומנותם וזוכים לשבת ולעסוק בתורה כל היום, והדרך שמיד אחר התפילה הולכים לטעום פת שחרית ומתחילים בסדר לימודם, האם גם להם יש את הענין לקבוע לימוד תיכף אחר התפילה, ולא ראיתי בזה דבר ברור, אבל אולי שגם להם מן הראוי שילמדו קצת מיד לאחר התפילה.

אך בכל אופן הדבר נוגע גם לבני תורה בזמנים מסויימים כמו בבין הזמנים או בערכי שבתות וימים טובים שטרודים במשך שעות היום ואין עוסקים אז בלימוד התורה כל היום, אז בוודאי צריך לראות שמיד בהתחלת היום לאחר תפילת שחרית לקבוע עתים לתורה לכה"פ בלימוד אחד.

וכבר הבאנו בחג השבועות העבר את דברי הישמח ישראל על המאמר 'קבעת עתים לתורה', שכאשר קובעים קביעות איתנה ללימוד התורה מיד בראשית היום, אזי כל היום גריר ונמשך אחריו ונכנס בגדר של קבעת עתים לתורה.

עבודת לימוד התורה של דורנו

וכן באמצע היום קודם שיתחיל ללימוד צריכה הכנה זו לפחות כנודע שעיקר ההכנה לשמה לעבב הוא בתחלת הלימוד בבינונים, וכמו בגט וס"ת שצריכים לשמה לעבב ודיו שיאמר בתחלת הכתיבה הריני כותב לשם קדושת ס"ת או לשמו ולשמה כו', ובשלומד שעות הרבה רצופות יש לו להתבונן בהכנה זו הנ"ל בכל שעה ושעה עכ"פ, כי בכל שעה ושעה היא המשכה אחרת מעולמות עליונים להחיות התחתונים, והמשכת החיות שבשעה שלפניה חוזרת למקורה [בסוד רצוא ושוב שבס' יצירה] עם כל התורה ומעשים טובים של התחתונים, כי בכל שעה שולט צירוף אחד מי"ב צירופי שם הוי"ה ב"ה בי"ב שעות היום וצירופי שם אדנ"י

בלילה כנודע. יש לעיין בזה האידך מחשבים השעות לענין זה, האם הכוונה לכוון את המורה שעות לתחילת כל שעה כדי להזכירו להפסיק אז להתבוננות זו, ותיכף כשעובר השעה צריך להפסיק ולהתבונן, ואין הדבר מבואר כ"כ מה הכוונה בבחינה זו למעשה.

ובעמדנו בזה מן הראוי להתבונן ולהבין טעמא דמילתא למה לא שמענו ולא ראינו לאבותינו ורבותינו שילמדו אותנו להתנהג בדרך הזה, בהכנה ראויה קודם לימוד התורה בהתעוררות כזו, וכל שכן להפסיק באמצע הלימוד בשביל זה, ולכאורה הדבר צריך הסבר מה ראו על ככה שלא להשים דגש על זה בהוראה למעשה לתלמידיהם אחריהם, הלא אין זה דבר שמצד חסידות דווקא, כי גם הנפש החיים שבהרבה דברים חלוק על דרכי החסידים ולא הסכים עמהם, כגון בענין תורה לשמה, ואעפ"כ כתב להדיא בספרו אודות ענין זה, שקודם הלימוד צריך לעשות תשובה ולהתבונן ביראת שמים ולעשות הכנה הראויה, וגם באמצע הלימוד כשמרגיש שהרגש היראה מתעממת יכול להפסיק ולהתבונן, ומוזה מוכח דענין זה הוא מוסכם ואין עליו עוררים, והכל מודים שזהו דרך ישכון בו אור, ומעתה תגדל התמיהה מדוע לא ראינו שילמדו אותנו לעשות כן, ובזמן שמצד אחד החדירו והנחילו רבותינו מורשה מדור לדור הרבה ענינים של תורה, אבל סוג ידיעה כזו לא עברה אלינו, לעשות קודם הלימוד הכנה מסוג כזה.

וחשבתי בטעם הדבר, דהרי התוה"ק יש בה כח עצום לקרב את האדם לבוראו, ומגינה ומצלת מכל הדברים הרעים, וכידוע דברי הרמב"ם (הל' איסור' פכ"ג ס"א) שהעצה היחידה לכל היצרים הרעים הוא להרחיב דעתו בחכמה ולחשוב מחשבות של לימוד התורה.

ישנו ספר חסידות נודע הספה"ק נועם מגדים, אשר כולו רצוף חידושים על דרך דרוש ופלפול ועומק הפשט, ובהקדמה לספר הוא מביא את דברי הרמב"ם הללו, ומבאר באריכות שזהו הדרך להתגבר על היצה"ר, ע"י לימוד התורה בעמקות גדולה ובעיון רב, שרק כך מקבל האדם כוח ועוז להתגבר על יצרו.

וכמו שהאריך הגה"ק האבני נזר זי"ע בהקדמה לאגלי טל שלימוד התורה צריך להיות מתוך שמחה וחשק דווקא, וזהו מדריגת לימוד התורה הגדולה ביותר. וכבר נמצא סימוכין לזה גם מדברי הראשונים.

עכ"פ מכל זה נלמד שהאופן שבאמצעותו האדם נעשה דבוק לתורה והתורה משפיעה עליו, הוא רק הלימוד שנלמד מתוך נועם, שזה בא ע"י הבנה מתוך התבוננות והשקעה לקנות ידיעה ושליטה במה שלומד, שבכך התורה נחקקת בו ונבלעת בדמו, ואז כוחה עצום להשפיע קדושה ושמירה עליונה ולשמרו מכל רע.

ולאור האמור דעת לנכון ניקל שבדורנו העיקר הוא להשים הדגש על עצם נקודת הקשר והחיבור ללימוד התורה עצמה, כי אם בדורות הקודמים שהיו במעלה עליונה ולמדו תורה במסירות נפש וקיימו את מאמר המשנה 'פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן' פשוטו כמשמעו, ולא היה להם את כל האמצעים שיש בדורותינו, לא ספרים, ולא אמצעי קירור וחימום, ועל כן היה מהיכולת לדרוש מהם מדריגות רמות באיכות לימוד התורה.

אבל אנחנו כהיום הזה, הדבר הראשון שצריך להתמקד בו הוא לתפוס את הנעימות והמתיקות והדביקות לתורה, ובזה לבד יש בו די להכניע את כח היצר, ואם ישקיעו רב אונים בענין ההכנה והזמנת הלב אל התורה, עלול הדבר לגרום להרחיק את הלב מהקשר אל התורה, וזה כל החכמה לדעת תמיד לשקול במאזני שכלו כל פעם מה יגרום לריחוק ומה לקירוב, ובדורנו עיקר העבודה צריך להיות למצוא דרך האֵיך כל צורב וכל בחור ואברך ימצא מסילות לקבל הקשר הנכון לתורה, אם כי בוודאי יכולים תמיד להוסיף ולהעשיר את הידיעות בלימוד בספרים לידע למה יכולים להגיע, אשר זהו גם מטרת לימודנו בספר התניא, לשאוף להגיע מתוך התבוננות לעלות מעלה מעלה, אבל תחילה וראש צריך לראות להתקשר אל עצם הלימוד, ולכן אין עבודתנו בדור הזה להפסיק באמצע הלימוד לצורך דביקות, ואדרבה הלוואי שתהיה התקשרותנו אל התורה באהבה רבה כ"כ שלא נרצה בשום אופן להפסיק ולו לרגע מלימודה לגדל אהבת התורה היוקדת בנו, וזהו העבודה של דורנו, ואח"כ כשנאחז כבר בזה, אז יכולים להוסיף עוד כהנה וכהנה.

עבודת "לעשות נח"ר להבורא ית"ש"

והנה כל כוונתו במסירת נפשו לה' ע"י התורה והתפלה להעלות ניצוץ אלהות שבתוכה למקורו תהא רק כדי לעשות נחת רוח לפניו ית' כמשל שמחת המלך בבוא אליו בנו יחידו בצאתו מן השביה ובית האסורים כנ"ל. הרי כל יהודי הוא בן המלך, ונמצא בגלות כאן בעוה"ז שהוא מקום ציה כבית האסורים, ובשעה שעוסקים בתורה ומקיימים המצוות הנשמה מתקרבת לה', ואז יש שמחת המלך, כל רגע שמחה חדשה, וצריך לעשותו מתוך הרגשה זו להכיר ולדע שהוא זוכה לשמח את המלך ולעשות נחת רוח לפניו ית'. והנה כוונה זו היא אמיתית באמת לאמיתו לגמרי בכל נפש מישראל בכל עת ובכל שעה מאהבה הטבעית שהיא ירושה לנו מאבותינו. הנה הרד"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע כותב בצעמיל קמץ (אות 7) "בכל הדברים שבעולם הן בתורה הן בתפלה הן במצוות מעשיות, ירגיל את עצמו לומר בזה הלשון "הריני עושה זאת לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה לעשות נחת רוח להבורא ית"ש", וירגיל את עצמו לומר זאת בתוכיות ופנימיות הלב, ובהמשך הזמן ירגיש הארה גדולה באמירה זו". והנה לא נתבאר בדבריו האיך הוא הדרך להרגיל את עצמו לומר זאת בתוכיות ופנימיות הלב, אך בדברי התניא פה מצאנו מענה לשאלה זו, כי מלמד אותנו דובר זה לעשות נחת רוח להקב"ה ע"י תורתנו ותפילתנו ומעש"ט, ושמחת הלב על קרבתנו אליו ית', הוא דבר שכל אחד מישראל יש לו מאבותינו, ואנו חפצים ובטוחים שבוודאי יכולים ושייך להשיג אהבה כזו, וזהו ההשתדלות אליו כיוון הצעמיל קמץ להרגיל עצמו לומר זאת בתוכיות ופנימיות הלב, ואז יזכה להרגיש הארה גדולה. רק שצריך לקבוע עתים להתבונן בגדולת ה' להשיג דחילו ורחימו שכליים וכולי האי ואולי וכו' כנ"ל:

בפרק הזה למדנו ביאור על נוסח ה'לשם יחוד' שאומרים לפני קיום המצוות, "לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה", ונתבאר לעיל הכוונה בזה, ואומרים "בדחילו ורחימו", כי כל מצוה צריך שתהא בה התבוננות יראה ואהבה, לעבוד עבודת עבד ולהתבונן שה' ניצב עליו, וגם אהבה רבה לחפץ שנשמתו תתקרב אל השי"ת, "בשם כל ישראל", שצריך לכוון שכל כלל ישראל יתקרבו לה' באמצעות קיום מצוותו.

ולפי דברי הרה"ק הרבי ר' אלימלך בצעטיל קטן הנ"ל מן הראוי להוסיף ג"כ "לעשות נחת רוח להבורא ית"ש", (ויש סידורים שכתוב בהם הוספה זו בנוסח הלש"י), וזהו הוספה חשובה המבטאת את חלק האהבה לה' שחפץ בכל לב לעשות נחת רוח לפניו.

עבודת בין המצרים

ואנו נמצאים בימי בין המצרים, וגם בעבודת ימים אלו יש מקום לבחינה זו לכוון לעשות נחת רוח להבורא ית"ש, במה שמשותפים קצת בצער השכינה, ולהתפלל על הגלות והחורבן, וכמו שהאריך במסילת ישרים שכל יחשוב האדם מי אנכי להתפלל על צער השכינה, כי ב' תשובות בדבר, א' דהאדם אין ביכלתו לדעת מה גדול כוחה של תפילה, דהרי 'חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם', ויתכן שתפילתו היא שהכריעה את הכף לטובה, ב' אפילו אם תפילתו לא עשתה רושם, אבל עצם הדבר בהשתתפות בצער השכינה, להיות דורש את ציון, זה גורם נחת רוח לפני הקב"ה.

ובימים הללו שעוסקים בהם בעבודת האבילות על החורבן, יכולים לקיים אותם כדרך מצות אנשים מלומדה, אבל האדם הנלכב מכנים גם בזה את ענין "לעשות נחת רוח להבורא ית"ש", להשתתף בצער השכינה בכל לב ונפש.

ומאידך גיסא יש חלק עבודה של לשמח כביכול את השכינה הק', וכמו שהאריך בזה המגיד מקאזניץ זי"ע שיש עבודה בימים אלה להתדבק בבטחון ולשמח השכינה בתקוה על הגאולה והישועה שתבוא במהרה בימינו, וכל זה נכלל בעבודה של לעשות נחת רוח להבורא ית"ש. נמצא דבימים אלו יכולים לזכות בכל האופנים של עשיית נחת רוח לפניו ית'.

הילולת רש"י הק'

היום חל הילולת רש"י הק' שהוא הרבי של כלל ישראל, וכולם זוכים לקשר אל התורה רק בזכותו של רש"י הק', ואילולי הוא מי יודע האידך הייתה נראית השייכות והקשר שלנו אל התורה.

ונלמד קטע אחד מדבריו הק', מה שבמילים אחדות הוסיף בהירות ולימוד גדול. על מאמר חז"ל (צרכות ו ע"א) "תניא אבא בנימין אומר אין תפילה של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת, שנאמר 'לשמוע אל הרינה ואל התפילה', במקום רינה שם תהא תפילה". ופירש רש"י: "במקום רינה, בבית הכנסת, ששם אומרים הצבור שירות ותשבחות בנעימת קול ערב". לימד אותנו דעת האיך צריכה להיות צורת ההגשה לתפילה, באופן של נעימת קול ערב, ואין זה מידת חסידות גרידא אלא רש"י מפורש שמפרש כן את הגמרא.

ומובן עפ"י הענין שתיקנו לנגן בשב"ק, ב'לכה דודי' וכו', כי זה חלק מעבודת התפילה להיות נעימת קול ערב, וזה מה שעושה ומכין את המקום שיהיה נקרא 'מקום רינה', וכל צורת התפילה כדרך חסידים ואנשי מעשה בנעימת קול המעורר הכוונה. וביותר צריך זירוז בתפילת קבלת שבת, דאז הוא אחרי שעסקו וטרחו משך כל שעות היום של ערש"ק בהכנת צרכי השבת, ועלול ליפול עייפות וכבידות על האדם, ואז צריך משנה חיזוק להתפלל בנעימות, ולמצוא תחבולות שלא תתגבר עליו העייפות, כגון לעמוד ולא לישב וכדו'.

וכל זה נלמד ממה שיש להעמים מהשלשה מילים הללו שכתב רש"י "בנעימת קול ערב". זיעוכי"א.

